

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Pravo nije materija koja se može
dijeliti na fragmente. Po svom duhu
i u praksi pravo se ima smatrati kao
jedno i nedjeljivo.
N. Chamberlain

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Plebiscit kroz vjekove

Plebiscit, koji se imao provesti u Čehoslovačkoj, sa svim svojim dalekosežnim posljedicama, uzbudio je sve duhove. Za posljednjih dvadesetak godina bezbroj puta se spominje glasanje naroda. Pa ipak nije taj problem tek čedo dvadesetog stoljeća, nego je odavno poznat. Za nj su znali već stari narodi, naročito Grci. O glasanju naroda zna se također iz doba starih Germana, kod kojih je taj postupak bio čak i težište njihova »ustava«. Narod je bio pitao kod zakonodavstva i važnih pravnih problema. Izjašnjavao se o ratu ili miru, o izboru vojvoda, pa čak je stvorio »pučko sudište« za osobito teške kaznene slučajeve. Da je riječ plebiscit stara, pokazuje već njeno porijeklo, jer »plebis citum« označivalo je u starom Rimu postupak obraćanja na narod i pučkog glasnja o problemima javne sigurnosti.

Iz ovoga općeg pitanja i obraćanja na narod razvio se je kasnije u pojedinim zemljama referendum, t. j. ne više obraćanje na čitav narod nego na njegove zastupnike i poslanike. Poltkraj četrnaestog stoljeća preuzeli su ovaj oblik pitanja neki švicarski kontoni. — Zastupnici pojedinih kontona, odasani na savezne skupštine, uzimali su — ako za neko pitanje nisu imali punomoći — taj problem »ad referendum« t. j. na izvješćivanje. I u Engleskoj je kadšto dolazilo do referenduma; no redovno samo u svrhu raščišćavanja komunalnih problema manje važnosti, no Englezi nisu bili ushićeni tim postupkom.

U povijesti evropskih država mnogo se put ističe volja naroda, izražena glasanjem. Ugovori u Brétignuy (1359) i Madridu g. (1527) izričito predviđaju takove slučajeve. Osobito je plebiscit došao do važnosti za francuske revolucije. 14. septembra 1791 zamolilo je stanovništvo tadašnje papinske rezidencije Avignona parišku konstituantu, nakon održanog plebiscita, za prisajedinjenje s Francuskom. Isto tako se na temelju plebiscita, prema ugovoru u Turinu (24. marta 1860) Francuskoj pripale Savoja i Nizza.

Napoleon III. poslužio se je više puta plebiscitom, da bi došao na vlast i da bi je zadržao. Kad je dobio obavijest o februarskoj revoluciji 1848, bezodoljno je krenuo u Pariz. Ostao je ondje, iako ga je nova vlada zamolila, neka napusti francusko tlo. No on je ostao, pa je izabran poslanikom u Parizu i u četiri departementa. Umio je zadobiti povjerenje naroda. Prigodom izbora predsjednika upitan je narod i on je glasao s 5,5 milijuna glasova za njega, protiv 1,5 milijuna za Cavaignaca. A kad je u noći od 1 na 2. decembra 1851. godine proveo državni udar, nije zaboravio da se naknadno obrati na narod. I narod ga je izabrao sa 7,5 milijuna glasova ponovno za predsjednika i to na deset godina.

U Sjedinjenim Državama desio se je bez sumnje najneobičniji plebiscit na svijetu. — Bilo je to godine 1858. Prema jednom ugovoru s Danskom imali su stanovnici Virgin Islands glasovati, hoće li postati američki državljani. Oni su glasali gotovo sa 100 posto, ali američki senat kao da se je predomišljao, jer se ozbiljno kratio da potvrdi ugovor o pripadnosti otocima...

Dvadeseti vijek poznaje suu silu glasanja za samoodređenje naroda. Najmoćniji zastupnik potlačenih naroda i tumač njihovih želja bio je pokojni predsjednik Wilson. A za sporna područja predviđala je mirovna konferencija od 1919. ništa manje nego 17 plebiscita, no provedeno ih je samo osam.

I Njemačka se je obilato služila plebiscitom. Sjetimo se samo smrti Hindenburga i uspona Hitlerova na čelo države, na plebiscit u Saarskom području i t. d.

ZA RJEŠENJE SVIH MANJINSKIH PITANJA

U engleskoj i francuskoj štampi, a tako isto i u Americi, podvlači se da sada kada se počelo s Čehoslovačkom, treba riješiti sva manjinska pitanja u interesu mira u Evropi. Listovi predlažu da se svi krajevi u kojima ima preko 50 posto manjinskoga stanovništva, a nalaze se u neprekidnom teritorijalnom kontinuitetu s materom zemljom, priključe svojoj narodnoj državi. Na taj način, pišu listovi, riješit će se za svagda pitanje manjina i izbjeći će se sukobi u budućnosti.

CHAMBERLAIN KAŽE...

»Pravo nije materija koja se može dijeliti na fragmente. Po svom duhu i u praksi, pravo se ima smatrati kao jedno i nedjeljivo. Kada se ono u rješavanju narodnosnog pitanja željelo i želi postići za sebe i za svoje prijatelje, onda se mora dozvoliti njegova primjena i protiv samoga sebe i protiv svojih prijatelja.« NEVILLE CHAMBERLAIN.

Naloga šole v obmejni zoni

Prevod članka iz „Popolo di Trieste“

»Il Popolo di Trieste« z dne 2. oktobra t. l. je prinisel ta-le članek pod gornjim naslovom (»Le funzioni della scuola nella zona di confine«), ki ga prenašamo dobesedno.

»Na drugem sestanku učiteljske sekcije GUF-a, ki se je vršil preteklega meseca, je bila obravnavana naloga obmejne šole.

Najprej je bilo potrebno analizirati sedanjí položaj v obmejnih zonah, ki je z ozirom na razne kraje zelo različen in celo poln kontrastov. Na vsak način je treba razlikovati v grobem dve zoni: prva jezikovno mešana ob prometnih progah in v krajih neposredno ob meji ter druga, kjer je drugojezično ljudstvo kompaktno naseljeno. Z ozirom na različne položaje zon so težkoče učiteljev večje ali manjše, tako s političnega kakor vzgojnega stališča, za razumevanje težkoč, na katere zadene učitelj, je treba predvsem imeti pred očmi to, da ima slovansko ljudstvo na tem ozemlju mnogo negativnih lastnosti, kakor pravo pomanjkanje slovanske nacionalne zavesti, kar bi na eni strani zgledalo, da je koristno za nacionalno propagando, na drugi strani pa to predstavlja negativno vrednost, ker slovanski živelj ostane neobčuten tudi napram propagandi, ker ne pozna njene vrednosti in pomena. Večkrat se ta neobčutljivost spremeni v razdiralstvo, v čemer se pozna tista odsotnost slovanskega življa od vsakih manifestacij, ki niso materialne in pridobitne narave. K tem konstatacijam je potrebno pristaviti še vplive miselnih gibani, ki niso v skladu z našimi in katerih ostanke najdemo na več krajih visoke planote.

Učitelj mora imeti točen vpogled v položaj na službenem mestu in tako razumevanje mentalitete drugojezičnega ljudstva, da mu je mogoče zasledovati vse življenjske manifestacije, da bi mogel izvrševati svojo misijo, ki bo v tem slučaju bistveno asimilacijska. Samo na ta način je mogoče misliti, da bi se dosegel cilj, ki bo v tem, da je treba storiti misliti učencem po italijansko (far pensare italianamente). Naravno za dosego ne sme se naslanjati samo na učenca, temveč mora iskati sodelovanja

tudi z družino, kakor s političnimi in cerkvenimi krajevnimi oblastmi. Duhovnika si predstavljamo kakor črnega hudiča zaradi slovofilstva, nasprotnega Italiji itd., medtem ko je pri ustvaritvi take situacije kriv večinoma učitelj sam, ker je napram duhovniku popolnoma indiferenten, kadar ni celo napram njemu poln prezira. Ta predsodek je treba odkloniti brez daljnega, kajti to je samo v škodo, toliko šoli kolikor cerkvi, ker bi bili obe ustanovi v konfliktu. Učitelj mora imeti pred očmi, da je duhovnik največja avtoriteta na vasi, oziroma avtoriteta, ki jo največ poslušajo, in če se njemu posreči pridobiti si duhovnikovo sodelovanje, naj bo prepričan, da bo 70 odstotkov težav izvirajočih iz obiskovanja šole, didaktičnega področja (njegov obstanek itd.) in celo vpisovanje v fašistične organizacije, premaganih.

Z dosego duhovnikovega sodelovanja in s pomočjo njegovega vpliva bo mogoče pridobiti si tudi vpliv na družino. Ni pogrešno, če se učitelj zainteresira za družinske prilike učenca, kajti te mu bodo pripomogle, da spozna njen moralni in materialni položaj in obenem bo ustvaril v družini občutek, da ona lahko pričakuje s te strani kako pomoč.

Tukaj je treba jasno postaviti v ospredje vprašanje prehrane v šoli (refezione) in fašistične befane ter druge oblike pripomoči. Pri sestavljanju seznama ubožnih se učitelj ne sme nanašati samo na učenčeve besede, ki niso nič drugega kakor to, kar so mu doma sugerirali, temveč se mora obrniti na političnega tajnika, ki mu mora dati na razolago imenik siromašnih družin, potem naj se brez strahu obrne do duhovnika, ki mu bo znal dati v vseh primerih dobre nasvete. Na ta način naj reši vprašanje, ki je mnogokrat zelo mučno.

Iz tega je jasno, da samo tisti učitelj, ki pozna v potankosti položaj kraja, se bo mogel znaйти, če si bo na ta način pridobil zaupanje prebivalcev. Najbolj koristen bo tak učitelj, ki bo živel v direktnem kontaktu s kraji o katerih govorimo. Predobro je znan neznamen uspeh učiteljev, ki niso poznali krajevnega položaja v podrobnosti

in ki so imeli mnogokrat slab vpliv na drugojezično ljudstvo, ker ga niso razumevali. Treba je omeniti, da je bilo poslanih nekaj učiteljev za kazen v te tako delikatne kraje. Lahko si zamišljamo kakšni so bili na ta način doseženi uspehi. Kakšen je bil razlog, ki so ga višje šolske oblasti aplicirale v tem pogledu, to je misteriozno. Poleg tega je še to zelo zanimivo, da se je delalo na tak način ne samo na šolskem področju, temveč enako tudi v drugih kategorijah državnih uradnikov. Na ta način, mesto da bi imeli ob meji vrsto izbranih funkcionarjev in resnično sposobnih za njihove naloge, smo imeli včasih na razpolago nesposobne elemente, ki gotovo niso pospeševali procesa asimilacije ali pa vsaj zblizanja z drugojezičnim ljudstvom. Resnično je čutiti potrebo izbranih elementov in njihov dotok bomo dosegli kadar ti kraji ne bodo več smatrani za kazenske, pa četudi bi se dajale z ozirom na posebne težkoče obmejne doklade, kakor jih n. pr. prejemajo že sedaj oficirji.

S predpostavljanjem sedanjega položaja v obmejnih krajih, se je prešlo na problem poučevanja, ki se v kompleksu zelo razlikuje od normalne klasifikacije. Prvi razred zavzema predvsem mesto, ki ga moramo postaviti posebej, ker otrok v njemu ne zna niti besedice italijanščine. Tukaj bi gotovo bilo učitelju koristno znanje slovenskega jezika, ne da bi ga govoril, kar je treba poudariti, temveč za razumevanje učenca in da bi ga lažje vodil. Prvo leto, se lahko reče, je popolnoma uporabljeno za pouk prvih elementov italijanskega jezika. Od drugega do četrtega razreda se poučavajo spoznavalni elementi, ali bolje, učenca se polagoma pripravlja, da misli v italijanskem jeziku. V petem razredu nastane nov problem — političen problem. Otroci je že dosegel zadostno obvladanie jezika in tedaj mu je mogoče govoriti odločno v politični smeri, ker o tem že govori sam, čeprav je samo o tem slišal, ne da bi veliko razumel in v čemer čuti potrebo, da ga kdo vodi ali da sliši avtoritativen glas.

Posebno je treba paziti v tem času na najbolj navadne didaktične pogreške in posebno na tiste, ki se nanašajo na zgodovino našega Risorgimenta. Absolutno se je treba izogniti njegovemu sistematičnemu razvoju in se posluževati anekdot, izogibajoč se pri tem vsemu, kar bi se moglo na napačen način razumeti ali tistega, kar bi povzročilo nezaželene reakcije. To opazko je treba aplicirati tudi pri fašistični kulturi. Kakor je razvidno bi spoznavanje njihovega načina mišljenja in morebitnih reakcij, ki bi nastale v njih, bilo zadosten element za začetek asimilacijskega dela. Superiornost naše kulture bi napravila ostalo.

Potrebno je povedati še nekaj o delovanju GIL-a. Ta organizacija ekzistira v mnogih občinah in krajih na Krasu samo na papirju. Ako bi resnično eksistirala, bi gotovo bila v pomoč šoli. Toda mnogokrat se zgodi, da poveljnik GIL-a ne zna ločiti GIL-a od šole in nastanejo tako superpozicije, ki ne delajo drugega kakor nasprotja. Potrebno je, da poveljnik razume, da je treba učitelja v šoli pustiti na miru in da nihče, razen njegovih predpostavljanih, se ne sme vtikati v njegove zadeve.

Ko smo objasnili to potankost bi bilo dobro pregledati, kje GIL resnično deluje. Delovanje, ki dosedaj eksistira samo na papirju niso se izvrševala. Mlad učitelj zmoro in zna napravati na tem področju mnogo, toda navadno mu manjka materialne podpore, da bi mogel nekaj uresničiti in na žalost mora omejiti svoje delovanje samo na izdajanje izkaznic in pobiranje članarine, ki se na ta način spremeni v nekako takso, kajti kot tako jo smatra drugojezično ljudstvo.

VELIKA KRIJUMČARSKA AFERA

Političko značenje afere

Trst, okt. 1938. — U vezi s hapšenjem markize Violette Godi di Godio, koja je pokušala da prokriomčari u Francusku jedan milijun lira i jednu veću svotu stranih valuta, istragom je ustanovljeno da se kriomčarenjem valute iz Italije u inozemstvo bavila već duže vremena jedna dobro organizirana banda, koja je bila dirgirana iz Rima. Na čelu ove bande stajali su grof i grofica. Orti i bankar Sacerdoti. Na temelju prvih rezultata istrage redarstvo je uhapsilo u Rimu osim grofa Ortija i bankara Sacerdotija još drugih šest osoba. Grofica Orti nalazi se u Francuskoj pa će talijanski sudovi zatražiti da bude izručena i dopraćena u Italiju. Prema informacijama talijanskog redarstva ova kriomčarska banda bavila se kriomčarenjem ne samo valuta nego i zlata i dragog kamenja. Rimski kriomčari imaju, kako ovdjašnji listovi tvrde, mnogo ortaka i u drugim gradovima Italije. Tako je u Turinu uhapšeno više osoba, ali u interesu daljnje istrage njihova imena nisu objavljena.

Talijanska štampa opširno prikazuje razornu djelatnost ove kriomčarske bande, koja je još u vrijeme abesinskog rata, dok su protiv Italije bile na snazi sankcije kriomčarila u inozemstvo valutu, zlato i strane vrijednosti papire itd. Ovi su kriomčari optuženi da su održavali uske veze sa neprijateljima Italije i da su uz svoj kriomčarski posao provodili antifašističku akciju. Kako ova kriomčarska afera time dobiva i politički karakter, talijanski listovi traže da se talijanski kriomčari egzemplarno kazne i da se zbog svoje defetističke djelatnosti izvedu pred tribunal za zaštitu države. Štampa također traži da se za suzbijanje kriomčarenja donese novi specijalni zakon, da se tako onemogući sabotaža vladine autarkijske politike, za čiju je provedbu veliko fašističko vijeće predvidilo primjenu energičnih mjera, koje treba da garantiraju privrednu nezavisnost Italije.

APEL DE VALERE NARODIMA DA UČINE KRAJ STRADANJU IZBJEGLICA

Ženeva (Jevkor). — U zaključnoj sjednici XIX redovnog zasjedanja skupštine Društva naroda uputio je irski ministar pretsjednik De Valera u svojstvu predsjednika posljednjeg zasjedanja svijeta narodima apel, da učine kraj stradanjima onih koji su iz raznih zemalja protjerani iz rasnih, nacionalnih ili vjerskih razloga. De Valera je pozvao vlade, da učine krajnje napore za spašavanje nesretnih izbjeglica. Izbjeglički problem, rekao je De Valera, ne krije u sebi manje opasnosti od manjinskog problema.

INTERVJU S DR. E.

BESEDNJAKOM U DANSKOM LISTU

Saradnik lista »Dagens Nyheter« objavljuje u svome listu razgovor s drom Engelbertom Besednjakom, bivšim slovenskim narodnim poslanikom u Rimskom parlamentu. Dr. Besednjak je dao tom listu izjavu o broju naše manjine u Italiji, o školama, jeziku u crkvi, štampi i stanju poslije jug.-talijanskog sporazuma.

Vjekoslav Spinčić o Česima

»Javni pozdrav« u »Našoj Slogi« 1893 g. U tršćanskoj »Našoj Slogi« od 23. novembra 1893 godine objavio je naš bivši zastupnik u Beču pok. Vjekoslav Spinčić ovaj članak:

»Za parlamentarnih praznika posjetio sam prijatelja dra Pacaka, odvjetnika u Kutnojgori. (B. Pacak je bio zastupnik u parlamentu. U mladosti je bio osuđen na 10 godina robjice radi svog nacionalnog rada protiv Austrije. Op. ur.). Tom prilikom bilo je priručeno zabavnih večeri, koliko u Kutnojgori toliko u Kolinu i Časlavi, kuda smo s prijateljem i još s nekim drugima činili izlete. Kod tih zabavnih večeri bilo je izrečeno iskrenih, bratimskih zdravica. Među ostalima nazdravio je kod te zabavne večeri u gradjanskoj čitaonici u Kutnojgori seljak Prochazka iz Sv. Jakova hrvatskim i slovenskim seljaci- ma u Istri. Kod zabavne večeri u tamnošnjoj Sokolovni općinski načelnik u Malešovu Veprek svijesnim hrvatskim i slovenskim biračima i izbornicima istarskim, a kod zabavne večeri u »Češkoj gostionici« u Kolinu ravatelj cukrovara u Bečvarih Sehnal svećenici hrvatskoga i slovenskoga istarskoga puka. Sve te zdravice bile su od prisutnih oduševljeno primljene. Nazdravitelji molili su me, da nazdravljenima odnose pozdrave priopćim, a ja ne znam, kako to bolje učiniti, nego ovim javnim putem, u zagovornici prava hrvatskoga i slovenskoga naroda u Istri. Srdacan vam pozdrav, braćo hrvatski i slovenski seljaci, birači i izbornici i svećenici, od česke braće kao i od mene.

U Beču, 19. novembra 1893.
Vjekoslav Spinčić.
(Iz »Mornara«)

„OPET NA DJELO!“

Češki publicista Karel Čapek uputio je ovaj proglas češkom narodu:

»Rastužene duše stojimo kao seljak na zemlji, koja mu je djelomično uništena; kao seljak, koji izračunava što je sve izgubio i kako je postao siromah. Da, mi smo postali siromasi. Izgubili smo previše. No, seljak, koji je vrijedan svoga doma, briše ubrzo oporom rukom suze, koje su navrle na oči i ogleda se po domu, koji mu je povjeren. To ču ja ponovno izgraditi, polja opet obnoviti i za narednu godinu ponovno zasijati. Možda će nešto od toga, što ču sada morati graditi, u početku biti manje i skromnije, ali mnogo toga ču ja opet bolje i jače obraditi, nego do sada. Opet će nastati lijep dom, koji će meni uvijek pripadati, jer više nije baštinen, nego je stvoren mojim rukama. I seljak, vrijedan svoga doma počinje opet stavljati sve u red, a ne da obilazi po domu zlovoljan i uzdišući. U ime Božje, podjimo na novi rad!«

ŽIVOT GRADIŠĆANSKIH HRVATA

Beč, 3. listopada. Hrvatsko kulturno društvo u Gradištu održalo je svoju godišnju skupštinu. Dosadašnji predsjednik g. Ignacij Horvat, koji je bio šest godina na tom mjestu, dao je ostavku. Za novog potpredsjednika je izabran pravnik Vjekoslav Bilišić iz Vinceta. Novi predsjednik je u svom govoru naglasio, da će biti njegova dužnost, da poradi na potpunom ostvarenju programa gradišćanskih Hrvata, a osobito da će raditi na proširenju hrvatske organizacije u svim hrvatskim selima u Gradištu. »Treba — rekao je — organizirati sve Hrvate od veleposjednika do posljednjeg radnika. Naša je sveta dužnost, rekao je novi predsjednik, da našu djedovinu predamo novim naraštajima neokrnjenu. Naši očevi i naše majke ispunili su potpuno svoju dužnost kao pravi i poštenji Hrvati i mi moramo to isto učiniti. Jer samo onaj, koji poštuje svoj narod i za nj se žrtvuje, njegov je punovrijedan član.«

IZ PISMA JEDNOGA ISTRANINA U PRAGU

Draga majko — Ti me zoveš da dodjem kući, jer da će biti rata. Ja već petnaest godina dijelim sve dobro sa Česima, a sada ču ostati s njima, pa doživjeti i najgoru.

To je moja dužnost kao Istranina, kao Slavena i kao čovjeka.

MASARYK JE REKAO:

Habsburgovci se najviše Rimu za oruđe protivreformacije, i HUSITSKI JE POKRET UGUŠEN POMOCU CIJELE EVROPE. Revolucija protestantske Češke je 1618 skršena, a car i njegovi njemački savjetnici svakojako nastojahu da oslabe češke zemlje. Provedena je napose nevidjena ekonomska revolucija: do 30.000 porodica (među njima Komenski) bude prognano iz zemlje, a tri četvrtine zemljišta zaplijenjeno i dano za nagradu plaćenicima i plemićima, koji su se iz čitave Evrope sijali na češki plijen. Znatno dio češke imovine prisvojio je sam car.

T. G. MASARYK.

Koristen za vesoljno človeštvo je samo narod, ki je zadovoljen in ki ima pogoje in prostora, da uveljavi vso svojo moč.

IVAN CANKAR

Italijansko planinsko društvo raziskuje jame na trnovski planoti

Že večkrat smo v našem listu pisali, kako pridno so raziskovali pred časom kraške jame. Gotovo je jamsko društvo, ki je pododsek italijanskega planinskega društva, že absolviralo svojo nalogo na Krasu in se je sedaj podalo na raziskovanje jam na trnovski planoti. Tu je precej nepristopnih krajev, ki prej niso bili raziskovani, pa je to področje postalo cilj raziskovanja. Kot je znano, se je za delovanje jamskega društva, ki ima svoj sedež v Trstu, prav toplo zavzel tržaški armadni poveljnik in ga tudi v marsičem podprl. Zaradi tega omenjeno društvo nima samo strogo znanstvenih ciljev ampak se njegov delokrog razširja tudi na podatke, ki zadevajo vojne oblasti.

Pred nekaj meseci je komisija za jame koncentrirala svoje delovanje na zono med Trnovem in Predmejo. O jamah, ki niso bile še nikoli raziskane, je dobilo društvo samo nekaj podatkov od domačinov, ki so domnevali, da so nekatere zelo globoke. Zaradi neprehodnega terena niso v preteklosti izvršili znatnih raziskovanj v teh krajih. Omenjena komisija je zaradi tega pospešila dela v tej zoni na severu Predmeje in gozdovih med Dolom, Čavnom in Modrasovcem. Našli so nekaj jam v obliki vodnjakov, toda precej plitvih, ki imajo zelo ozek vhod. Znano jim je bilo sicer, da je v teh krajih jama globoka preko 200 m, ki pa so jo domačini pokrili zaradi neke smrtni nesreče. Pred enim mesecem so od domačinov zvedeli za to jamo in so začeli odkopavati zemljo, da bi prišli do vhoda. Nazadnje pa se je pokazalo, da so bile informacije slabe, kajti vhoda do jame kljub vsemu kopanju ni hotelo biti.

Po pripovedanju nekega kmeta, so se raziskovalci odpravili v široko dolino

pod cesto, ki pelje v Krnico. Tu je, po pripovedovanju domačina, padla pred leti v jamo pastirica in zaradi tega so jo zasuli. Med vojno pa se je v tej jami zgodila še večja nesreča. Ruski ujetniki, ki so bili poslani, da bi raziskali jamo, so našli v njej malo jezero. Hoteli so napraviti, da bi iz njega tekla voda in so hoteli steno, ki jim je ovirala, razstreliti. Pri eksploziji pa se je zemlja udrila in požrla pet ruskih ujetnikov.

Raziskovalci so takoj pričeli kopati na označenem kraju in so izkopali tudi nekaj stalagtitov, kar je znak, da je v bližini jama. Toda nadaljna dela so morali ustaviti, ker jih je oviralo blato, kar dokazuje, da je v jami voda. Komisija se je nato vrnila v Predmejo. Tu so še naprej spraševali o najdeni jami. Vprašali so najstarejšega gozdarja v Dolu, ta pa ni ničesar vedel povedati o ruskih ujetnikih.

Po tem raziskovanju so šli raziskovalci v nasprotno smer, kamor so jih napotili domačini. Pri cesti so našli najprej dvojno jamo t. j. dve jami z enim vhodom. Ko so vse izmerili, so se podali na kraj, kjer so jim povedali, da je velika jama. Ta se nahaja blizu pravkar omenjenih in zanje ve le malo domačinov. Jama obkrožajo navpične stene, na katerih je zaraščen gozd. V neposredni razdalji te jame se nahaja še druga, ki je globlja in katere vhod je širok nekaj sto metrov. Na dnu so našli sneg in led. Preiskali so tudi nekaj strankih rokavov jame. Tu so našli veliko votlino, visoko okrog sto metrov, vso pokrito s kapniki in z ledom. Domnevalo, da je to ena največjih jam. V notranjosti gozda so našli še eno jamo, ki je globoka preko 200 m.

Umor v Šembijah

Št Peter, oktobra 1938. — (Agis). — V nedeljo dne 2. t. m. je Alojz Samsa, ki je bil, kot vse kaže, že del časa v službi obmejnih finančnih stražnikov, karabinjerjev in drugih oblasti, z dvema strelji iz samokresa na licu mesta usmrtil 23-letnega Antona Žnidaršiča.

Oba imenovana sta bila skupaj z drugimi vaščani v gostilni. Ko je odhajal Žnidaršič domov, ga je pred gostilno dohitel Samsa, mu prijateljsko položil roko preko ramen, ter ga tirjal, naj mu vrne posojenih 12 lir. Žnidaršič se je izgovarjal, da za enkrat nima denarja, da pa mu ga bo v kratkem vrnil. Samsa pa se ni zadovoljil z odgovorom, in ko mu je Žnidaršič ponovno zatrjeval, da sedaj ne more dolga poravnati, je Samsa kratkoma potegnil samokres ter izvršil zločin z besedami »Ti bom pa jaz nekaj dal!«

Preiskava je ugotovila, da je Samsa dobil samokres, ki ga je stalno nosil s seboj, od finančnih stražnikov. Ubijalec se je še nekaj dni po zločinu skrival po okolici in grozil, češ da mora ubiti še štiri vaščane. To divljanje in grožnje so vznemirjale že itak dovolj razburjene vaščane, vendar so ga karabinjerji na to aretirali in odvedli v reške zapore.

Ogenj uničil garažo

Il. Bistrica, oktobra 1938. — (Agis). — V Il. Bistrici je dne 8. t. m. nastal ogenj v dvoriščnem poslopu dvorca uprave princa Schöbrunn - Waldenburga, katerega last so ogromni kompleks gozdov okrog Snežnika. Ogenj je popolnoma uničil auto-garažo, med tem ko so ostali del poslopa, ki služi šoferju za stanovanje, po dolgem trudu obvarovali pred ognjem, ravno tako tudi dvorec sam. Vzrok požara ni znan. Škoda je precejšnja.

SMRT

V Trnovem pri Il. Bistrici je umrl J. Vičič, strojnik na parni žagi St. Samsa v Il. Bistrici. Zapušča ženo in 4 nepreiskrbljene otroke, katerim izrekamo naše iskreno sožalje! — (Agis) —

POZIV »KOROŠKEGA SLOVENCA«

Glasilo naših koroških rojakov »Koroški Slovenec« izhaja neovirano dalje in se tiska, kakor prej, na Dunaju. V eni svojih zadnjih števil je objavil na vidnem mestu debelo tiskan tale poziv: »Prijatelj! Rojak! Narodni socializem je nemško gibanje. Koranine narodno-socialističnega pokreta so v večstoletni nemški zgodovini. Narodni socializem kakor fašizem nista nikako blago za druge narode. Kot Slovenci in državljani Velike Nemčije pa bodimo dobri učenci v šoli nemškega narodnega socializma in se učimo: Narodne zavdnosti! Narodne discipline! Narodne vzajemnosti!«

Nova vas ob Soči

Ob priliki nedavnega obiska min. predsednika Mussolinija v Julijski Krajini je bil odkrit spomenik padlim delavcem v Dobarju, kjer gradijo veliko elektrarno. S to gesto je bil storjen prvi korak za gradnjo nove vasi, ki se bo imenovala »Isontina«. V tej vasi bodo stanovali delavci in uradniki, ki bodo zaposleni pri elektrarni.

Drobiž

— Gorica. — Na goriškem gradu so nedavno odkrili kaverno, ki je zelo obsežna in ki so jo napravili vojaki za časa svetovne vojne.

— Kojsko. — Oficir Velišček Rajmund je bil odlikovan za hrabrost v abesinski vojni z bronasto kolajno.

— Koper. — Cvetka Kocijančič iz Marezig, stara 2 leti, se je polila s krompom. Dobila je težke opekline in je kmalu nato umrla v strašnih bolečinah.

— Prosek. — 10. oktobra je po dolgi mučni bolezni umrl Ukmar Franjo. Sožalje!

— Škocijan. — Na škocijanskem ovinku se je pripetila težja prometna nesreča. Kolesar Rudolf Jurinčič iz Marezig se je zaletel v motorno kolo, ki ga je vodil Albin Dujc iz Divače in ki je imel na zadnjem sedezu še dve osebi. Dujc ni mogel v zadnjem trenutku ustaviti kolesa in niti okreniti v nasprotno stran, tako da se je nesrečni kolesar z vso silo zaletel v njega. Jurinčič se je ranil na stegnu ter pobil po vsem telesu, Dujc si je zlomil lakt a ostalima se ni prav ničesar pripetilo.

— Trst. — Umrl so: Kovačič vd. Trojer Antonija 76 let, Košuta Gvidon 17, Kozman Ivan 85, Šturm Ivan 56, Maslo vd. Vrh Franciska 52.

— Trst. — Po zadnjih statistikah je razvidno, da je Trst bolj razsvetljen kakor Milano. V Trstu odpade 1 svetiljka na 45 prebivalcev, medtem ko v Milanu pride 1 svetiljka na 53 prebivalcev. V Trstu se je povečala razsvetljava za 40 odstotkov v zadnjih 10 letih po odpravi plinskih svetilk.

— Trst. — Zidarju Martinu Ipavicu je padel tram na nogo in mu zmečkal nekaj prstov. Zdraviti se bo moral 5 tednov.

— Trst. — 7 mlekaric je bilo kaznovanih zaradi slabega mleka.

— Trst. — Franc Krašna, star 32 let, iz Komna je bil kaznovan na 150 lir denarne kazni zaradi vtihotapljenih cigaretnih papirčkov.

— Trst. — Umrl so: Gabršček por. Mozetič Katarina 67 let, Runtič Anton 75, Požar Matej 72, Petaros Gregor 52, Sabadin Karl 55.

— Trst. — Ko je 41-letna Josipina Tenzič prižigala ogenj s petrolejem v štedilniku jo je nenadoma oplazil plamen po obrazu. K sreči se ni vnela še ostala tekočina, ki se je razlila po tleh in po njeni obleki. Zdraviti se bo morala 20 dni.

— Vodice. — Znamenito staro cerkev na Strelškem vrhu so popravili. Cerkev je bila že del časa neuporabna. Zidana je bila l. 1240.

— Pula. — Radi toga što su prodavali vino ispod propisane jačine od 11 stepeni kažnjeni su Vivošić Anton iz Vižinade, Gabrielić Vjekoslava iz Nove Vasi kod Poreča.

— Pula. — Radi prodaje mlijeka u kojem je bilo vode kažnjeni su Cukon Pio i Buić Karlo oba iz Pomeria.

— Dr. Eduard Beneš otputovao je u Švicarsku.

— Vrhovnim komesarom za pomoć izbjeglicama postavilo je Društvo naroda bivšeg guvernera Pendžaba, sira Herberta Emersona.

— Talijanski gubiteci u španjolskom građanskom ratu iznose 4000 mrtvih i 9000 oboljelih, zarobljenih i ranjenih.

— Opuštanje žena iz službe u Italiji. U službenom listu objelodanjen je dekret, kojim se određuje, da se u državnim, općinskim i pokrajinskim uredima, kao i u privatnim poduzećima broj namještenih žena mora svesti na 10 posto ukupnog broja namještenika. U svim uredima i poduzećima, koja nemaju više od 10 namještenika, ne smije uopće biti namještena ni jedna žena. Za žene koje se već nalaze u namještenju određuje se da se nakon izminuća kolektivnog ugovora imaju otpustiti.

Pomoćnik američkog ministra vanjskih poslova Wallace pročitao je predstavnicima štampe tekst note, koju je američki ambasador u Rimu predao talijanskoj vladi u vezi s položajem Židova Amerikanaca u Italiji. U noti se potječe, da je i pored isteka ugovora, kojim su Sjedinjene Američke Države i Italija dale ista prava građanima dviju zemalja, vlada Sjedinjenih Američkih Država odobrila povlastice američkih zakona, bez izuzetka, svima Talijanima, koji stanuju u Sjedinjenim Američkim Državama. U noti se dalje izražava nada, da će talijanska vlada u zamjenu dati ista prava američkim građanima, koji žive u Italiji, bez obzira na vjeru i rasu.

ISTRSKI GLAGOLJAŠI V PRAGI

Kulturni stiki med slovanskim severom in jugom v srednjem veku

Najstarejši kulturni stiki med južni Slovani in češkoslovaškimi plemeni spadajo že v zgodnjo doba slovanskih apostlov sv. Cirila in Metoda, ki sta uvedla cerkveno-slovansko (staroslovensko) bogoslužje po vzhodnem (grškem) obredu v Veliki Moravski knezi Rastislava. Prve slovanske knjige so pisane v glagolici, ki jo je šele pozneje izpodrinila t. zv. cirilica (le pomotoma pripisovani sv. Cirilu) radi sive lažje čitljivosti in enostavnosti. Glagolica pa se je kot pisava bogoslužnih knjig ohranila do današnjega dne samo pri Hrvatih, radi česar se v listinah imenuje včasih tudi »hrvatska pisava«. Velikomoravski (slovaški) knez Rastislav se je hotel s cerkveno osamosvojitvijo otresti nemškega varuštva, ki se je v njegovi državi čedalje bolj uveljavljalo nele kulturno, temveč tudi politično. Nemški škofje z Wikingom (Vichingom) na čelu so smatrali Veliko Moravsko za svojo domeno, kakor so sploh Nemci že takrat v vsem Podonavju videli svojo interesno sfero. V to sfero sta jim jako neprijetno posegla slovanska brata-blagovestnika in tako močno paralizirala nemški vpliv daleč na zapad. Znano je na pr., da je še češki knez Bořivoj sprejel krst od sv. Metoda. Kulturno delovanje Metodovo se je torej raztezalo tudi na Češko. Ko pa je po Metodovi smrti knez Svetopolk popolnoma podlegel nemškemu vplivu, so morali Metodovi učenci, ki so bili deloma južni Slovani*) zapustiti Veliko Moravsko in se naseliti na slovanskem jugu. Mnogo jih je prišlo tudi na Hrvatsko, kjer se je glagolsko (slovansko) bogoslužje (morda že po Metodovi zaslugi) globoko vkoreninilo in si tudi pozneje, ko so ga povsod drugod izpodirali, znalo ohraniti v okviru latinske cerkve nekaj privilegiran položaj zaradi nenavadne žilavosti svečnikov-glagoljašev v boju z rimsko hierarhijo.

Ali sporadično je vendar tudi med Čehoslovaki slovansko bogoslužje še dalje živel. Na Češkem je bilo menda najstarejše slovansko bogoslovno učilišče na praškem Višegradu (Vyšehradu), kjer se je šolal tudi sv. Prokop (+ 1053), češki patron, ustanovitelj in prvi opat samostana na Sázavi, ki je baš po Prokopovi zaslugi postal drugo slovansko sešenišče na Češkem. Sv. Prokopu se pripisuje tudi slavni slovanski rokopis treh evangelijev, ki je pozneje po čudnih potih usode preko Carigrada prišel v Reims na Fracosko, kjer je postal deležen izredne časti, da so francoski kralji pri kronanju nad njim prisegali zvestobo ustavi.

Se v 11. stoletju na Češkem misel emancipacije od nemškega vpliva s pomočjo slovanskega bogoslužja ni bila mrtva. L. 1080. je češki knez Vratislav prosil papeža, da mu dovoli slovansko liturgijo povsod v njegovi kneževini, torej tudi izven sazavskega samostana. Njegovo prošnjo pa je takratni papež Gregor VIII. osorno odbil kot »nespametno predznanost« (svana temeritas). Rimska hierarhija je bila pač načelna nasprotnica slovanskega bogoslužja. Ne smemo se temu preveč čuditi, saj tudi mogočnemu nemškemu narodu ni dovolila bogoslužja v njegovem jeziku. Papež Janez VIII. je l. 971. dovolil škofijo v Pragi samo pod pogojem, da ne bo širila slovanske liturgije, ki je bila trn v peti posebno nemškemu episkopatu. Vplivu nemških škofov je treba pripisati pač tudi dejstvo, da je bila slovanska liturgija popolnoma ukinjena tudi v sazavskem samostanu l. 1096. za kneza Bretislava II.

Ali niti ta udarec ni popolnoma uničil ideje slovanskega bogoslužja na Češkem. Obudil jo je k novemu življenju slavni češki Kralj-prosvetitelj Karel IV., ki je dobro vedel o slovanski liturgiji na Hrvatskem in v Istri. Bilo mu je gotovo tudi znano, da je papež Inocenčij IV. l. 1248. nekaterim benediktinskim samostanom v Hrvatskem Primorju slovanski obred celo znova potrdil. Karel IV. si je na vse mogoče načine prizadeval, da povzdigne pomen in veljavo »slovanskega« (češkega) jezika. Takratni papeži so se trudili, da zopet zedinijo vzhodno cerkev z rimsko in so zato bili nekoliko popustljivejši z zadevi slovanske liturgije, ki bi naj krčila pot zaželeni združitvi obeh cerkva. Karel IV. je pri tem stremeljenju tudi zato Vatikani rad pomagal, ker je dobro vedel, da bi mogočno vzrastel njegov vpliv kot rimskega cesarja, če bi se to zedinjenje posrečilo. Tudi je prepričeval papeža, da bi se s slovanskim bogoslužjem, ki je kakor je trdil — čehom dobro razumljivo, lažje pobijala t. zv. valdenska herezija (kriva vera), ponekod tudi »bogosilstvo« zvana, ki se je tedaj širila na Češkem. V smislu teh intencij je stopil Karel IV. v stik s srbskim carjem Dušanom, vladarjem pravoslavne Balkana (ali vsaj velikega dela). Zgovorna priča tega je zanimivo pismo Karlovo, poslano dne 19. februarja 1355. carju Dušanu iz Pise v Italiji, kjer je bil Karel IV. na potovanju. V pismu se med drugim pravi: »Če se veselimo zveličanja vsakega človeka, najsi bo katerega koli stanu, radi njegove človeške po-

dobe, veselimo se tembolj Vas kot najdražjega brata, s katerim nas veže ne samo človeška podoba, temveč nas druži v bratski ljubezni tudi enaka kraljevska čast in enaka raba plemenitega slovanskega jezika. Vзвиšeneza tega jezika veličanstvo nas napolnjuje z blaženimi in prijetnimi slutnjami...«

Te »prijetne slutnje« pomenijo skorašnje zedinjenje obeh cerkva. A car Dušan je kmalu nato umrl in »prijetne slutnje« se niso izpolnile...

Sad vseh teh prizadevanj Karla IV. je bil komaj ta, da je papež Klement VI. dovolil izrečno samo en samostan s slovansko liturgijo. Ze l. 1346. je naročil praškemu nadškofu Arnoštu iz Pardubic, da zadevo preišče, nakar je kralj Karel l. 1347. izdal ustanovno listino slovanskega samostana zapadnega obreda prvotno pri kapeli sv. Kozme in Damijana. Samostan so Pražani radi slovanskega bogoslužja imenovali »na Slovanech« ali »Emauzy«. Šele pozneje je bila zgrajena tudi cerkev, katero so posvetili sv. Hije-ronimu, ki so ga takrat smatrali za prevajalca sv. pisma v staroslovenski jezik in obenem za izumitelja glagolske pisave. Karel IV. je bil prepričan, da tudi češki jezik izvira iz cerkveno-slovanskega, saj pravi v ustanovni listini »Beroč sv. mašo v »slovanskem« jeziku naj se menihi vedro spominjajo svetega Hije-ronima in ga časte, da bo v kraljevini Češki ko v svojem narodu in v svoji domovini večno slavljen«.

Za Jugoslovane je pri tem važno dejstvo, da so bili s papeževim dovoljenjem v novi »slovanski« samostan poklicani benediktinci — glagoljaši iz Hrvatske, Dalmacije, Istre in otoka Krka. Živeli so pod posebnim kraljevim pokroviteljstvom, ki je kakor piše Palacky — obsipal samostan z bogastvom in mu izročil slavno knjigo evangelijev, rokopis sv. Prokopa. Izmed menihov se posebej imenuje brat Ivan, ki ni imel drugega posla kot pisati glagolske knjige, »da bi bilo dovolj »slovanskih« knjig v samostanu.« Za svoje delo je bil dobro plačan; prejemal je deset kop grošev, kakor se pravi v ustanovni listini*).

Zgledi vlečejo. Za Karlo IV. ni hotel zaostajati poljski kralj Ladislav Jagelo II., ki je sezidal podoben »slovanski« samostan v Krakovu »na Kleparzu« l. 1390. Tako je torej našla glagolska cerkvena literatura s hrvatskega primorja gostoljuben krov v dveh severno-slovanskih prestolnicah.

Ta slovanska idila pa je žal trajala le kratek čas. Na Češkem so po smrti Karlovega sina Václava IV. izbruhnile husitske vojne. Samostan »na Slovanech« so zasedli husitski utrakvisti, ki so ostali v njem do l. 1611., ko je pasovska vojska opustošila samostan ter knjižnico s slovanskimi rokopisi vred izropala.

Josip Vuga

* F. J. Zoubek: Karel IV. a jazyk český. Osveta 1877.

„Havličkov kolegij“ u Pragi i Istrani

Istarski višeskolci u Pragi prije rata

Poznato je koliko je godina i decenija liute borbe bilo potrebno da je konačno došlo do otvorenja Velike hrvatske državne gimnazije u Pazinu. Dok je talijanska manjina imala na području današnje Julijske krajine više raznovrsnih srednjih škola, a posve neznanat broj Nijemaca (činovnika i oficira) tri potpune ovakve gimnazije i neke druge zavode, dotle je to bio prvi i jedini naš srednjoškolski zavod u Istri i uopće u Julijskoj Krajini. Borbu za ovu gimnaziju počeo je već veliki narodni biskup Dr. Juraj Dobrila sredinom prošloga vijeka i on je ustanovio pored više stipendija i znamenitu zakladu za podizanje konvikta kod te buduće gimnazije. Gimnazija je bila otvorena školskom godinom 1899-1900, i smještena u krasnoj zgradi ranije njemačke gimnazije, koja je desetak godina prije bila premještena u Pulu. Već za prvi razred prijavilo se preko 200 kandidata, velikom većinom seljačkih sinova, od kojih su izašli prvi maturanti 28. po broju, 1907-8. godine. Bila je to, po općem priznanju, jedna od najboljih gimnazija u bivšoj Austriji, a što ju je naročito odlikovalo bio je nacionalni duh, u kome su vrsni profesori već tada uzgajali istarsku mladež.

I ustanovljenje ove gimnazije braća Česi, kako istarski tako i veliki vodje češke politike u tadašnjem carevinskom vijeću u Beču, svesrdno su i uspješno podupirali. Karakteristično je za mentalitet tadašnjih istarskih Talijana i Talijanaša, da su, kad nisu više mogli spriječiti osnivanje ove jedine naše gimnazije, iste godine zemaljskim sretstvima ustanovili u Pazinu inače posve suvišnu talijansku realnu gimnaziju i već u početku otvorili prvi i drugi njen razred, te kavim su sredstvima među našim narodom agitirali za preotimanje kandidata namjenjenih za naš zavod.

Prvotni zadatak te naše gimnazije bio je da uzgoji mladež za narodni svećenički naraštaj. Da je međutim iz te gimnazije samo minimalan broj apsolvencata pošao u seminare krivo je to što su djaci bili uzgojeni u idealnom narodnom slavenskom duhu i što je već, potsticano s druge strane, i u pitomu našu Istru počelo sve to bezobzirne navaljivanje za cjepljanjem duhova u svjetovno nazornom pogledu. Koliko god je to bilo za žaljenje, ipak služi na čast i gimnaziji i njenim apsolvencima, najsiro-mašnjim od siromašnih, što su oni biti toliko čvrsti i karakterni da su odoljevali svim udobnostima i obećanjima te su se

odlučili za trnjev put bijednih studija na raznim fakultetima stranih visokih škola radije, nego da se protiv svoga uvjerenja dadu zaređiti.

Ali je sada nastalo najteže pitanje za mlade abiturijente, kako i kamo da se ide dalje? Najbliži u svakom pogledu nam je bio naš zagrebački univerzitet, ali on nije bio potpun, a za priznanje pravnčkog studija u bivšoj austrijskoj polovici države bio je potreban naknadni ispit, koji se je po-lagao u Beču. Ostali su nam dakle samo skupi i nama neraspodloženi njemački univerziteti u Gracu i Beču, te kao najbolje utočište, toli željkovani slavenski Prag. Samo je i Prag bio daleko, češki bratski jezik malo poznat. Zato je i svijetlo Masarykovo ime mnogim našim studentima ostalo nedostiživim idealom.

Ipak se je nekolicina studenata odlučila na to da podju u Prag i to na otsluženje vojske, da se priuče jeziku i da pokušaju sreću da nadju mogućnost za produženje nauka u Pragu.

Kod toga mnogo je pomogao našim studentima neumorni zagovornik i veliki prijatelj jugoslavenskih djaka advokat g. Dr. Vodvarška. Između ostaloga, jedan veliki gest braće Čeha ne smije da ostane zaboravljen. U Pragu postoji ustanova »Havličkov kolegij«, u koji su se primali djaci češke narodnosti koji su svršili srednju školu s odličnim uspjehom, a zbog siromaštva ne bi mogli da nastave svoje nauke. U kolegiju dobili su stan i cijelu opskrbu besplatno za vrijeme studija na bilo kojem fakultetu. Neki od onih naših praških »vojnika« obratio se molbom na upravu kolegija da iznimno primi i pojedine Istrane sa jednakim kvalifikacijama u opskrbu, pozivajući se na bratsku slavensku solidarnost i na teške političke i materijalne prilike u kojima se nalaze Istrani i Istra. Po preporuci g. Dra Vodvarške kolegij je tu molbu velikodušno prihvatio te, ako se i nisu sami »vojnici« mogli koristiti tom dirljivom naklonošću i dobrotom braće Čeha, znamo da je kasnije više naših odličnih djaka bilo primljeno u kolegij i da su tako s lakoćom završili svoje studije. Danas se oni nalaze na lijepim položajima, odlični su po struci, veliki po patriotskom srcu i cijelim svojim radom dokazali su i dokazuju, da su vrijedni ove bratske pomoći.

I za ovo braći Česima dugujemo vječnu zahvalnost.

Ing. A. R.

NAŠA KULTURNA SARADNJA U ISTRI

ČEŠKI SVEĆENICI U ISTRI

Naš profesor Fran Novljan bio je 1931 napisao u Československo-jugoslovenskoj reviji (god. I. br. 8) što izlazi u Pragu još i sada, članak pod naslovom: Uzorna kulturna saradnja — češki svećenici u Istri. U tom članku iznosi prof. Novljan rad čeških svećenika u Istri i ulogu tih svećenika u jačanju međusobnih veza između Čeha i predratne Istre. Iznoseći podatke o broju tih svećenika, prof. Novljan je ocijenio vrlo točno u početku članka značaj tog dobrovoljnog dolaska čeških svećenika u Istru i dobre posljedice kojima je ovaj dolazak urodio.

— Godine 1886 — piše prof. Novljan — »Narodni Listy« donijeli su vijest, da je Istri potrebno svećenika, ali da u samoj Istri ima na žalost malo djaka; pa list upućuje apel na češke abiturijente, kojih je onda bilo dosta, pozivajući ih da idu u goričko sjemenište, gdje će se pripremati za svećeničku službu u Istri. Javilo ih se »tridesetak« iz Češke i Moravske. Nekoji su došli kasnije.

Oni su nastupili službu u Istri, oni su Hrvate i Slovence u Istri zavoljeli kao svoj narod, a Istru kao svoju domovinu. Ubrzo su naučili jezik, uživali se u narodne prilike i potrebe, pa su radili i pomagali u prosvjeti, gospodarstvu, zadržugarstvu, u politici, u humanitarnim ustanovama.

Nije samo u tome njihova zasluga. U Istri je nedostajalo obrazovanih ljudi, pa su ovi svećenici direktno ili indirektno onamo doveli mnogo Čeha i obrtnika, trgovaca, učitelja, liječnika, čime su narodni redovi bili popunjeni i pojačani. Na pr. liječnik dr. Šebesta u Pazinu, knjižar Novak u Pazinu, učitelj Vanik.

Dobre posljedice su se pokazale i na ekonomskom području. Češki produkti proširili su po Istri; istarski poljodjel-ski produkti dodjše na češko tržište relativno jeftino. Onda je počelo pohađanje Čeha u Istarska kupališta. Mnogo je Čeha došlo u mornaricu i arsenal u Puli — čime je Česima bio otvoren put k moru.

Ti svećenici, po podacima prof. Novljana i po kasnije prikupljenim podacima su sljedeći: Brejka František, umro 1896 u Gorici, Cvejn František, † 1927, Dura Antun † 1897, Ellner Antun živi u I. K., Elsnic Josip † 1932 u Staradi, Folt Vaclav † 1926, Grunt František umro u Motovunskim Novcima, Hlavaček František † 1896 u Trstu, Halama František protjeran 1924 u Češku, Halik, umro mlad, Havel Vladislav † 1909 u Gorici, Klobfanda Vjenceslav, Hradek Vjenceslav protjeran 1926 u Češku, Hrdy Ferdinand otšelio iza rata u Češku, Kanta Ivan, Kemr František protjeran 1923 u Češku, Kostečka Josip povratio se prije rata u Češku, Kynčić Ivan i Perutka Teodor povratili su se također još prije rata u Češku, Mach Petar † 1898 u Koprivi, Marek Vilim umro, Petrak Josip protjeran 1924 god., Pospíšil František, umro 1928 u Munama, Ryšlavy František, umro 1929 u Jugoslaviji, Ružička Rikard, umro 1924 u Roču, Sekyra Alojzije umro, Skalski Josip umro 1911 u Pičnu, Sommer Josip, umro 1896 u Premanturi, Šebesta Josip umro 1923 u Cerama, Škobrta Ignac vratio se još prije rata u Češku, Šileni Venceslav, protjeran 1927 u Češku gdje je i umro 1930, Vodička Josip protjeran 1923, Vrabec Ivan umro 1930 u Zamašku, Velhartický Josip protjeran 1922 u Češku gdje je umro u Kolinu u Češkoj 12. septembra ove godine, Vrbka Josip protjeran 1923 i umro 1926 u Češkoj, Vanik Josip, protjeran 1931, Zvaček Ljudevit, protjeran 1923 u Češku.

Kakovom su ljubavlju ti svećenici prionuli na rad među našim narodom u Istri može da znade samo onaj, koji poznaje radišnost Čeha i koji je ujedno poznao te svećenike.

Ti svećenici su Istru toliko zadužili, da će Istrani uvijek u svome srcu nositi te svoje dobročinitelje i suborce supatnike.

Kada nas sa Česima ne bi vezivalo nego to, rad tih čeških svećenika u Istri, bilo bi i samo to dovoljno da za uvijek volimo i poštujemo taj bratski narod.

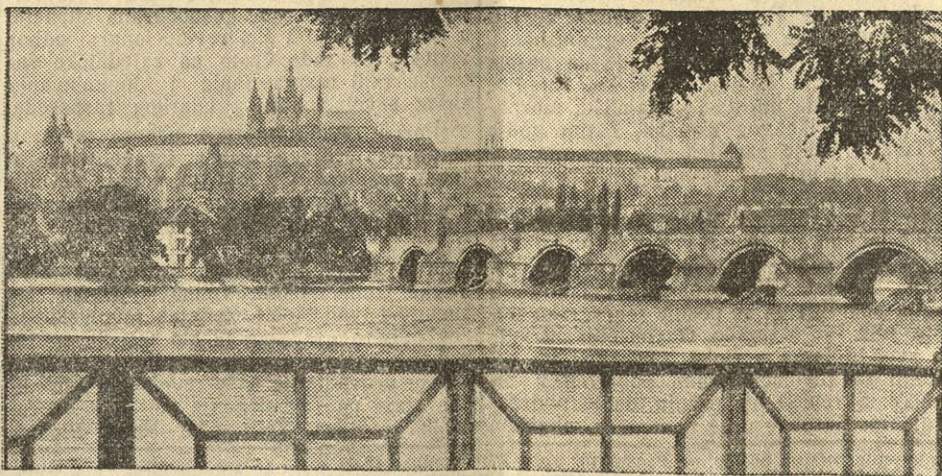
Simon Gregorčič poje...

Pravico v grob so devall
Pri grobu jaz sem bil,
Pogrebci so prepevali
A jaz sem solze lil.

Zrl bratoljublja sem pokop.
Ko grob se je zaprl:
Smejal se je spremnikov trop
V bridkosti jaz sem mrl.

Uzore pokopali so...
— Oh to dočakal sem! —
Na grobu tem plesali so
Gorko jaz plakal sem.

Simon Gregorčič.



PRAG, pogled na Hradčane

NAŠA OMLADINA

NAŠE OMLADINSKO GIBANJE

Gotovo u svim našim emigrantskim društvima, dolazi — osobito u posljednje vrijeme — sve češće do izražaja jača djelatnost naše emigrantske omladine, a s tim u vezi i težnja za napuštanjem starih i biranjem novih puteva i načina za rješavanje postojećih emigrantskih problema. Ta se djelatnost očituje na svakom koraku, a osobito u onim slučajevima kada je u pitanju neki ideološki rad, manifestacija naše emigrantske misli i sprovođenje u djelo našeg emigrantskog programa. Osim toga, rad naše emigrantske omladine kretao se je uvijek, a kreće se i sada, i u pravcu organiziranja sveukupne naše emigracije, a u prvom redu širokih emigrantskih masa. I u tome je u izvjesnim slučajevima — postignut upravo zavidan uspjeh premda su se naše emigrantske mase u posljednje vrijeme, sve više udaljavale od svojih organizacija. Razlozi koji su našu emigrantsku javnost udaljavali od svojih organizacija su mnogobrojni, a među njima je svakako najvažniji onaj koji se je odnosio upravo na pomankanje omladinske djelatnosti, omladinskog oduševljenja i omladinske misli u radu tih društava, a prema tome i u radu čitavog pokreta. U to pitanje nećemo sada potanje zalaziti, nego ćemo samo podvući činjenicu, da su naše emigrantske mase, pod utjecajem omladinske djelatnosti, ponovno došle u organizaciju; ali ovoga puta s voljom za konstruktivan rad i nepokolebivom vjerom u bolju budućnost svog naroda i svoje domovine. Radi toga naša emigrantska omladina nije u svom radu osamljena, nego za njom stoji i ogromna većina naše emigrantske javnosti.

Možda je djelatnost naše emigrantske omladine u izvjesnim slučajevima minimalna i obuhvata dosta ograničene razmjere, pa radi toga nije vrijedna neke osobite pažnje, ili — bolje reći — nije, možda, vrijedna one pažnje koju joj svakodnevno pridajemo. Možda je opet naša emigrantska omladina prekasno došla do spoznaje da joj je dužnost da učestvuje u radu za svoj narod, da joj je dužnost da sve svoje mlade energije položi na oltar pravedne narodne stvari, pa da tako izgradi bolju budućnost za sebe, za svoj narod i za svoju domovinu, a možda je naša emigrantska omladina prekasno došla i do spoznaje da je za svaki svoj čin odgovorna, ali ne jednom zatvorenom emigrantskom krugu, nego — u prvom redu — svom seljačkom narodu, pa radi toga, sva ta djelatnost — bila ona i najintenzivnija i najefikasnija — neće biti u mogućnosti da nadomjesti sve ono, što je u posljednjih nekoliko godina propustala, pa tako utjecati na razvitak prilika u našem emigrantskom pokretu. Ali — u svakom slučaju — djelatnost našeg emigrantskog mladog naraštaja

je značajna. Značajna je radi toga, jer pokazuje tendenciju za naglim proširivanjem svojih razmjera i jer pojeđuje onaj mladenački dinamizam, onaj omladinski elan, koji je našem pokretu prijeko potreban, jer je u stanju da ga izvede iz mrtvila u koje je zapao. Jedan pokret kao što je naš mora da se u skrajnoj liniji, osloni samo na omladinu, jer ga jedino omladinske snage mogu držati na onoj visini, na onom nivou u kog obzirom na svoj karakter, mora u svakom slučaju zauzimati. Tim više što znamo da je — u većini slučajeva — nosilac svake značajnije akcije isključivo samo omladina. Mladi ljudi su puni oduševljenja, snage i poleta i njih ne može slomiti nijedna sila, niko im ne može stati na put, jer bi to značilo povesti beskompromisnu borbu sa ljudima koji su sada sve ponosni kad mogu svoj mladi život žrtvovati za svoje ideale, sa ljudima koji nepokolebivo vjeruju u uspjeh i pobjedu i kojih optimizam ne napušta ni u najtragičnijim slučajevima, nego su upravo bol i tragedija izvori na kojima se njihov optimizam pomladjuje i osvježuje, na kojima on poprma nove snage koje ga potom nikada ne napuštaju. Naša emigrantska omladina ne može u nikojem slučaju — snositi krivnju što je u zadnji čas, onda kada je bilo skoro već i prekasno, uzela učešća u radu našeg pokreta, nego tu krivnju snose oni kojima je bila dužnost da vode računa o svojoj omladini.

Osnivanje Omladinskih sekcija u nekim našim emigrantskim društvima bio je prvi rezultat, prvi značajniji uspjeh omladinske djelatnosti u našem pokretu. Sve ono što je slijedilo počivalo je na temeljima omladinskih organizacija. Kada je naša emigrantska omladina imala svoje vlastite omladinske organizacije, onda je već bilo sve lakše, onda je bilo lako pokazati svoje sposobnosti i volju za požrtvovan rad za stvar svojega naroda.

I. Č.

RADOST U POLJSKOJ

Varšava, 7 oktobra.

U cijeloj Poljskoj došlo je do neopisivog oduševljenja zbog prisajedinjenja češkog Tješina Poljskoj. To oduševljenje zbog pravednog rješenja i samoodređenja naroda pozdravilo je svo stanovništvo, a u prvom redu sedam milijuna Rusa, četiri milijuna Jevreja i oko dva milijuna Nijemaca. Ukupno oko četrnaest milijuna.

»Ošišani jež«.

U ČETIRI OKA

Daladier i Bonnet stoje u sobi i okreću globus. Daladier okreće, a Bonnet veli: Okrenite, gospodine predsjedniče, još jedanput! Možda ćemo ipak naći nekog saveznika.

»Ošišani jež«.

PERO TREPOV, SPLIT:

NA UNUTARNJEM FRONTU

(REVOLUCIONARNO DJELOVANJE MORNARA JUGOSLAVENA I ČEHA U AUSTRO-UGARSKOJ RATNOJ MORNARICI U ŠIBENIKU 1917-18 GODINE).

V

Nekoliko dana poslije sastanka u Splitu posjeti nas dr. Drinković u Šibeniku. Na sjednici revolucionarnog odbora izvjestio nas je o revolucionarnoj organizaciji »zelenog kadra« i pozadine uopće, a u vezi s time ponovno nam preporučio, neka ne poduzimamo prenapregnute korake i ni po koju cijenu ne izvršimo revoluciju samostalno, nego da čekamo na direktive političkog vodstva u Zagrebu, kako je i ranije dogovoreno. Zamolio nas je neka svakako nastojimo doznati, da li postoji revolucionarna organizacija u mornarici u Boki Kotorskoj, i ako postoji, neka uspostavimo veze radi međusobnog sporazumijevanja i saradnje.

Dru Drinkoviću izjavili smo, da se podvrgavamo zahtjevima političkog vodstva i da ćemo prema primljenoj obavješti, postupiti po direktivama koje budemo primali. Ipak, izjavili smo, pridržavamo sebi pravo na donošenje odluke po vlastitom nahođenju, da izvršimo revolucionarni udar u Šibeniku samostalno, bez obzira na pozadinu i ostale centre.

a) ako bi naša revolucionarna organizacija bila otkrivena, i

b) ako bi se u Šibenskim vodama pojavila Antantina flota.

Naše stanovište za izvršenje revolucionarnog udara u pomenuta dva slučaja bilo je logično, jer se nametalo samo sobom, te dr. Drinković nije mogao da se tome usprotivi.

Što se tiče traženja veze sa Bokom Kotorskom bili smo spremni da tamo uputimo našega čovjeka. Ali smo odmah skrenuli pažnju dru. Drinkoviću na poteškoće i vjerovatnost neuspjeha, obzirom na velike mjere predostrožnosti koje je vojna komanda tamo uvela poslije neuspjele februarske pobune u mornarici. Izvršenje ovog zadatka povjereno je drugu Petretiću.

Petretić i ja otputovamo 14. septembra najprije u Split radi sastanka sa drom Grisonom po pitanju naše organizacije i traženja veze sa Bokom. Petretić je iz Splita prosljedio za Hercegovinu, a ja se vratih natrag. Petretić se je najprije zadržao u Hercegovinu da se preko svojih poznanika obavijesti o situaciji. Kretanje, kako građanskih tako i vojnih lica, bilo je veoma ograničeno i pod strogom kontrolom vojnih vlasti — vojne policije — agenata, žandara i vezano na posebnu dozvolu — t. zv. propusnicu — koju je izdavalo Tvrdjavno zapovjedništvo. Samo sa tom »propusnicom« mogao je čovjek da se kreće iz jednog mjesta u Boku i drugo i sa jednog vojnog objekta — ili broda — na drugi, a na svakom koraku bio je legitimiran. Najprije se Petretić morao, dakle, da pobrine za takovu »propusnicu«, jer bez nje nikud da se krene. Redovitim putem do tog tako važnog dokumenta ne može da dodje, jer čime da opravda svoj dolazak u Boku i kretanje iz mjesta u mjesto?!

Ipak uspije Petretiću — putem veza i za novac — da sebi pribavi »propusnicu«. I sad je tek mogao da se dade na posao. Najprije obidje Meljine, Zeleniku, Kumbor i sva ona mala mjesta i sastajališta mornara. Ali bez ikakvog uspjeha. Zatim podje u Tivat. Poslije par dana istraživanja doznao je, da ipak nešto postoji. Jedan podoficir odvede ga 23. septembra na veče u neku krčmu. Udjoše u posebnu sobu, u kojoj je bilo na okupu nekoliko podoficira i mornara, većinom Slovenaca. Od njih saznade Petretić, da revolucionarna organizacija postoji i da se poslije februarske pobune nije sve raspršilo. On im objasni svrhu svog dolaska u Boku i predloži im saradnju sa revolucionarnim odborom u Šibeniku. Skrenuše mu pažnju, da je podržavanje međusobne veze nemoguće, obzirom

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. rova ulica 48, III. kat. — Tisak: Stečajina

čekovnog računa 36.789. — Pretplata: za četlu godinu 48. — din., za pola godine 24. — din., za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 3 dolara — Vlasnik i izdavač: Konzorcij »Istra«, Masarykova ul. 28a II. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanović Zagreb, Ilica broj 131.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

ČLANSKI SASTANAK DRUŠTVA

»ISTRA« U ZAGREBU

Društvo »Istra« održat će u nedjelju 16. o. m. članski sastanak u društvenim prostorijama sa ovim dnevnim redom:

Izvještaji: tajnika, blagajnika, sekcije gradjevnog odbora, socijalnog odsjeka i Omladinske sekcije.

Kako se taj sastanak održaje uoči kongresa, kada će se raspravljati i formirati sve eventualne naše prijedloge za kongres i gdje će biti jedna od važnijih tačaka dnevnoga reda — biranje delegata za kongres, — umoljavamo članstvo da tom sastanku prisustvuje u što većem broju.

Početak u 9 i po sati ujutro.

IZ OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA

»ISTRA« U ZAGREBU

Omladinska sekcija društva »Istra« priredjuje u subotu, 15. o. m. svoje redovite usmene novine sa biranim i zanimljivim programom. Pozivamo istarsku omladinu i simpatizere da prisustvuju usmenim novinama. Usmene će se novine održati u društvenim prostorijama, Žerjavičeva ul. 7 dvorište. Početak tačno u 8 sati navečer.

Odbor.

Mandolinistička sekcija počinje s vježbama idući utorak, 18. o. m. u 8 sati navečer u društvenim prostorijama, Žerjavičeva ul. 7.

Pozivamo omladince da u što većem broju sudjeluju.

Odbor.

OBAVIJEST ZADRUGE

»ISTARSKI DOM«

Prema zaključku Glav. god. skupštine održane dne 21 VIII 1938 Zadruga »Istarski Dom« obavještava svoje članstvo, da su povišeni zadrugni udjeli od Din 100.— na Din 200.— najmanje.

Dakle razliku od Din 100.— ima svaki član zadruge prema zaključku Glav. god. skupštine da uplati najkasnije do 31 januara 1939 god.

Svaki član zadruge koji u gore navedenom roku ne udovolji svojim dužnostima, ili ne obrazloži svoj razlog neplaćanja upravnim odboru u zadrugnoj kancelariji Mošćenička ulica 16, neće se nadalje smatrati članom zadruge te će biti isključen.

»DELAJSKO PROSVETNO IN PODPORNO DRUŠTVO »TABOR« V LJUBLJANI poziva svoje članove, da v teku tekoćega meseca plaćaju zaostalo članarino. Članovi, ki se ne bodo odzvali temu pozivu tekom navedenega roka, bodo črtani.« ODBOR

DRUŠTVI »TABOR« IN »PROSVETA« V BUENOS AIRESU STA SE ZDRUŽILI

Dne 21. avgusta t. l. sta se združili društvi »Tabor« in »Prosveta«, kjer je včlanjena većina naših emigranov. Novi odbor je zbran iz članov obeh društva. Predsednik je Ivan Pahor. Društvo se imenuje »Slovenski dom«.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

DR. FR. MESESNEL POSTAL

SPOMENIŠKI KONSERVATOR

Dne 10. t. m. je bil imenovan za spomeniškega konservatorja v dravski ba-novini dr. Fr. Mesesnel, ki je nasledil dr. Fr. Steletu. Dr. Mesesnel prihaja iz Skoplja, kjer je bil univ. prof. umetnostne zgodovine. Preje je bil istotam kot muzejski uradnik in je mnogo pripomogel k znanstvenemu raziskavanju starokrščanske umetnostne zgodovine. Priobčil je tudi več razprav v vseh naših arheoloških listih in revijah. Umetnostno zgodovino je študiral na Češkem, pozneje pa je postal asistent na umetnostno-zgodovinskem seminarju v Ljubljani in sourednik »Zbornika za umetnostno zgodovino«. Dr. Fr. Mesesnel je naš rojak iz Lokavca pri Ajdovščini. V njegovem delu mu želimo še mnogo uspehov.

ČEŠKI PRIKAZ ČERMELJEVIH KNJIGA

U posljednjem broju praške revije »Slovansky Přehled« prikazana je brošura dr. L. Čermelja Slovinci in Hrvatje pod Italijo i knjiga Life - and - death struggle of a national minority (The Jugoslavs in Italy). Posebno je prikazano i francusko izdanje te knjige. O brošuri piše Josip Vuga, a ostale dvije prikazuje A. Frinta.

Obavijest uredništva!

Na mnoge upite saradnika i čitatelja javljamo da obećani čehoslovački broj »Istre« nismo mogli iz tehničkih razloga izdati. Pojedine članke, u koliko nam bude moguće, donijet ćemo postepeno.

* Mate Balota — Tvoj članak o istarskim bjeguncima u Moravskoj za vrijeme svjetskoga rata ne možemo objaviti.

* M. Ma — Ljubljana — Vaš članak »Moji spomini iz Čehoslovačke bomo objavili ob prvi prilici.

* I. A. — Zagreb — »Istranin na Svesokolskom sletu u Pragi« možda će ući drugom prilikom.

* »Rad Čeha u Julijskoj Krajini« nismo za sada mogli objaviti iz tehničkih razloga.

* L. Č. Ljubljana — Članak o Čehu Jožefu Ressleru bomo objavili u drugi številki.

Telegram iz raja

Stockholm, 7 oktobra.

Čim je čuo da je g. Chamberlain predložen od strane nekih norveških listova za Nobelovu nagradu za mir, Nobel je pao u nesvijest i još se nije osvijestio.

»Ošišani jež«.

na opsežne i vrlo stroge mjere predostrožnosti koje u Boki provadja vojna vlast, kako se je i sam mogao da uvjeri, jer bi se stvar otkrila. Petretić je tim ljudima u glavnim crtama opisao našu akciju u Šibeniku i tražio od njih, da se čim prije i oni potpuno organiziraju i stupe u kontakt s braćom Česima, koji će ih sigurno u svemu potpomagati, kao i dosada, i kako su i s nama u Šibeniku u zajedničkom kolu. Tražio je, da se jedan od njih, netom organizacija bude u glavnom provedena, javi kartom na njegovu adresu u Šibeniku, pa da će on ili drugi koji delegat odmah krenuti iz Šibenika radi dogovora za zajedničku akciju. Medjutim, karta nije nikada stigla. Da li su je poslali, a cenzura je uništila — svakako do zajedničke akcije nije došlo. Čijom krivicom?

Kako je već ranije pomenuto, 4 oktobra izvješteni smo sa Visa, da je naša ekspedicija utekla u Italiju. Sad je trebalo čekati na njihove vijesti odnosno na Antantinu podmornicu, kako je bilo utanačeno. Za našeg pouzdanih, koji će čekati na Antantinu podmornicu, bio je određen drug Pave Roca.

Još prije nego je naša ekspedicija otputovala na Vis bila je naša revolucionarna organizacija u Šibeniku dovršena. Pored užeg postojao je i širi revolucionarni odbor, koji su sačinjavali svi povjerenici zajedno sa članovima užeg odbora. U to vrijeme osjećali smo se gospodarima situacije u Šibeniku. Uži i širi revolucionarni odbor sazivani su sada često na zajedničke sastanke radi raspravljavanja i dopunjavanja našeg revolucionarnog udarnog rasporeda.

Pored revolucionarnog odbora mornara obrazovan je, ljeti 1918 g. i revolucionarni odbor građana. Članovi tog odbora su bili: Ivo Rendić-Miočević, dr. Ante Rajević, Petar Njeguš, Ante Juras, Ivo Aničin, Jere Baranović, Ivo Čala, Frano Žic, Marko Laurić, Josip Županović, Ante Belamarić, Marko Gulin, Nikola Vulinović, Dinko Belamarić i Ivan Močić. Zadatak revolucionarnog odbora građana je bio taj, da sporazumno s nama organizira građane i da nam u času provodjanja naše revolucionarne akcije stavi na raspolaganje stotinjak oboružanih građana. Željezničar Petar Njeguš,

n. pr. imao je zadatak da organizira sve željezničare ne samo u Šibeniku i na pruzi do Knina i Splita, jer u času revolucionarne akcije u Šibeniku morala je željeznica da bude u našim rukama. Njeguš je svoj zadatak odlično izvršio i željezničko osoblje bilo je dobro organizirano.

Naša revolucionarna organizacija bazirala se, kako sam i ranije istakao, na rajonskoj podjeli ratne baze. Na koncu je bila provedena po slijedećem rasporedu:

I. rajon: »Mandalina« sa matičnim brodom »Schwarzenberg«, vojnom bolnicom, antiavionskom baterijom, radio stanicom, hidroplanskom stanicom. Vodja Frano Petretić, sa pomoćnicima, podoficirima i mornarima: Stanislavljevićem, Rupčićem, Žuljanom, Zvonimirom Munitićem, Petrovićem (svi na »Schwarzenbergu«), Franom Dvornikom (bolnica), Gradišerom (antiavionska baterija), M. Skalamerom (hidroavion. stan.), Levajem i Lebenom (radio stanica).

II. rajon: tvrdjava »Sv. Nikola« (na vanjskom ulazu u luku) sa obalnim baterijama. Vodja: Urbančić. Sa pomoćnicima, podoficirima Ljubekom, Vukovićem i Gojanovićem.

III. rajon: matični brodovi za mine »Frunberg« i »Aurora«. Vodja: podoficiri Skračić i Aras.

IV. rajon: gradska luka, sa obim grupama torpilera, krstaricom »Kaiser Karl VI«, brodom »Vulkan«. Vodja: Ivan Tkalčević, sa pomoćnicima podoficirima Franom Ogrižekom, Brožom, Babićem i Stanićem.

V. rajon: grad: (komanda ratne luke i voinog okruga, komanda mjesta, žandarska kasarna, pošta, nadležstva itd.) Vodja: Pero Trepo, sa pomoćnicima podoficirima Kubeom, Biuk-Cvitkovićem, mornarom Benutićem komandirami gradske policije Banom.

VI. rajon: tvrdjava »Sv. Ivan«. Vodja Jos. Aleksa, sa pomoćnicima, podoficirima Šubrom i Simičićem.

Posebni rajon činila je Rogoznica i signalna stanica »Movar«. Tamo je proveo revolucionarnu organizaciju, prema našim uputstvima, posljednik Josip Mijalić.

Neorganizovani su ostali samo madjarski pješadijski bataljon u logoru iza Šubičevca, te jedna baterija poljske artiljerije, koja je bila smještena u vojnim slagalištima uz cestu prema radio stanici.